

Prostorsko načrtovanje za prihodnost

Mag. Jelka Hudoklin je krajinska arhitektka, zaposlena pri Acer Novo mesto kot vodja oddelka za prostorsko načrtovanje. Njeno delo obsega različna področja in ravni prostorskega in urbanističnega načrtovanja, od državnih do občinskih prostorskih načrtov, urbanističnih in regionalnih zasnov; sega tudi v polje krajinskoarhitekturnega projektiranja, varstva okolja in raziskovalnega dela.

Za obsežen opus in vrhunske dosežke na področju arhitekture, krajinske arhitekture in prostorskega načrtovanja je prejela tudi platinasti svinčnik, najvišje arhitekturno priznanje Zbornice za arhitekturo in prostor Slovenije.

V intervjuju je beseda tekla o vlogi prostorskega načrtovanja pri prilagajanju in blaženju podnebnih sprememb.

Kako se v slovenskem prostorskem načrtovanju odraža vidik podnebnih sprememb in ali je po vašem mnenju dovolj upoštevan?

Prostorsko načrtovanje je samo po sebi izjemno kompleksna dejavnost, ki vključuje številne deležnike, in je za obvladovanje podnebnih sprememb izjemno pomembno. V predpisih imamo kar dosti določil, ki napotujejo k načrtovanju vzdržnih, trajnostnih rešitev, ni pa vse idealno. Tako imamo pri nas obvezne strokovne podlage za načrtovanje upravljanja voda, razvoja poselitvenih območij, odvodnjavanje utrjenih površin ipd., žal pa je precej manj zahtev npr. glede urejanja zelenih in drugih odprtih površin in sajenja drevnine v naseljih. Prostorsko načrtovanje je sicer le del urejanja prostora, za obvladovanje podnebnih sprememb pa je izjemnega pomena tudi kakovostno upravljanje, torej izvajanje načrtovanih ureditev in njihovo vzdrževanje, in pri tem smo pogosto prekratki – nekatere ureditve se izvedejo pomanjkljivo, vzdrževanje pogosto umanjka ali ni strokovno.

SAMO 1 PLANET
CARE4CLIMATE

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE,
PODNEBJE IN ENERGIJO

CIPRA
ŽIVETI
V ALPAH

Kako bi v Sloveniji lahko okrepili vidik trajnosti in participacije javnosti pri prostorskem načrtovanju?

Mislim, da je ključ v ozaveščenosti in znanju vseh udeležениh ter v postavljanju ciljev in priorit. Če bi imeli jasne cilje, če bi jih vsi deležniki usvojili in bi vsak na svojem področju opravil domačo nalogo, bi bili uspešnejši pri doseganju ciljev. Ključnega pomena sta tudi medsebojno spoštovanje deležnikov in zaupanje – če tega ni, je ves trud zaman.

Ali menite, da so odločevalci (na ravneh države in občin) ter javnost dovolj opolnomočeni za prostorsko načrtovanje z zavedanjem posledic podnebnih sprememb?

Ne bi želela posploševati, a žal opažam, da se pri nas mnogi cilji in strategije ne uresničijo, saj se zatika pri njihovem prenosu na izvedbeno raven – tako v prostorskem načrtovanju kot pri upravljanju. Medsektorsko usklajevanje v praksi ne deluje dobro. V zadnjih desetletjih smo namreč uspeli precej razgraditi nekdanji trden sistem prostorskega načrtovanja, sprejemali smo vse bolj avtonomne sektorske predpise, ki niso medsebojno usklajeni, predvsem pa so usmerjeni v svoje, parcialne cilje. To pa je v opreki z osnovno nalogo kakovostnega prostorskega načrtovanja, ki bi moralo biti celostno, vzdržno oz. trajnostno in družbeno pravično.

Odločevalci bi morali na osnovi strokovnih rešitev izbirati najboljše ali vsaj najmanj slabe rešitve. Prostorski načrtovalci že dolgo opozarjamo, da bi prostorsko načrtovanje moralo biti v pristojnosti nadsektorske vladne službe, ki bi tudi vodila medsektorsko usklajevanje. Danes te naloge namreč nima nihče, a se s tem - vsak po svoje - trudimo prostorski načrtovalci, ministrstva, občine in inženiringi.

Kakšna je po vaših izkušnjah pri nas praksa umeščanja obnovljivih virov energije v prostor?

Mešana. Tudi tu se na strateški ravni vsi strinjamo, ko pa pride do izvedbene ravni, do konkretne lokacije ali parcele, naša naklonjenost izpuhti. Treba je vedeti, da prav vsak poseg v prostor povzroča spremembe in take ali drugačne vplive.

Sama sem kot krajinska arhitektka precej zadržana glede umeščanja sončnih in vetrnih elektrarn, saj te, zlasti na vidno izpostavljenih lokacijah, zelo zaznamujejo krajino, zato je treba lokacije res dobro pretehtati. Razvoj tehnologij na srečo prinaša vedno nove in praviloma boljše rešitve, ki pri enakem posegu v prostor prinesejo boljše izkoristke. Je pa tudi pri tovrstnih napravah opazna visoka stopnja nezaupanja v strokovnost rešitev in presoje vplivov na okolje.

Tako se na predstavitev javnosti soočamo predvsem s prepričevanjem prepričanih. Verjetno del krivde nosimo načrtovalci in odločevalci sami. Morda predstavitve sicer objektivno zapletenih rešitev niso dovolj razumljive in verjetno del nasprotovanj korenini v slabih izkušnjah iz preteklosti. Moram pa reči, da v zadnjem času naročniki in ministrstva, ki vodijo postopke, namenjajo veliko pozornosti, časa in sredstev strokovnosti rešitev in tudi pravočasnemu vključevanju javnosti. Vseeno na strani javnosti opažamo veliko čustvenega odzivanja in apriornega zavračanja vsakršnih razlag in argumentov, kar hromi možnosti za konstruktiven pogovor.

Ali bi lahko v slovenskem prostorskem načrtovanju izpostavili kakšne dobre prakse? Tudi z vidika podnebnih sprememb?

Pri umeščanju prostorskih ureditev državnega pomena so že zelo dolgo obvezne študije variant in utemeljitve najustreznejših rešitev, ki se vrednotijo in primerjajo s prostorskega, funkcionalnega, okoljskega in ekonomskega vidika, rešitve se optimizirajo. V zadnjih letih tudi poteka aktivno vključevanje občin in širše javnosti v že zelo zgodnjih fazah priprave DPN. Izmed aktualnih primerov bi omenila DPN za vetrno elektrarno Rogatec, ki temelji na številnih strokovnih podlagah, rešitve so bile že zelo zgodaj in večkrat predstavljene v lokalnem okolju. Tudi načrtovanje ureditev za zmanjševanje poplavne ogroženosti Spodnje Savinjske doline poteka ob sprotne usklajevanju z lokalnimi skupnostmi. Na lokalni ravni so v zadnjem času primeri dobre prakse povezani predvsem z načrtovanjem zelene infrastrukture, podprtih z evropskimi sredstvi.

SAMO 1 PLANET
CARE4CLIMATE

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE,
PODNEBJE IN ENERGIJO

CIPRA
ŽIVETI
V ALPAH

Kako po vaših izkušnjah na prakse prostorskega načrtovanja vplivajo izredni vremenski dogodki?

Taki dogodki so opomin, ki nas strezni, opozori na napake iz preteklosti in na prihajajoče nevarnosti. Naredijo ogromno škode, a ravno zato veliko prispevajo k ozaveščenosti. Očitno smo brez takšne izkušnje premalo pripravljeni verjeti strokovnim razlagam in utemeljitvam.

Kako vidite postopke umeščanja v prostor? Bi si tu želeli uvesti kakšne spremembe?

Postopki so zapleteni in dolgotrajni, kar samo po sebi ni niti nenavadno niti narobe, saj načrtovanje trajnih sprememb v prostoru zahteva razmislek in pretehtane odločitve. Težava je, ko se posamezni deležniki postavijo na okope in branijo izključno svoje interese, naj gre za kapital ali sektorje. Pogosto opažamo, da vsi sodelujoči ne sledijo zastavljenim skupnim ciljem in pri odzivanju s svojimi mnenji marsikdaj ne ločujejo med bolj in manj pomembnim – posledica so zastoji v postopkih in povečevanje obsega del in stroškov.

Spremembe bi bile gotovo potrebne, vendar ne toliko v predpisih kot v odnosu do skupnih ciljev in drugih deležnikov v procesih načrtovanja. Nujne so večja ciljna naravnost vseh sodelujočih, večja ozaveščenost in višja stopnja zaupanja. Navsezadnje so ta svet, ta prostor, ta krajina skrb vseh nas in naša naloga je, da jih novim generacijam prepustimo v čim boljšem stanju.

SAMO 1 PLANET
CARE4CLIMATE

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE,
PODNEBJE IN ENERGIJO

CIPRA
ŽIVETI
V ALPAH